

Bura László köszöntése*

Tisztelt Vendégek! Kedves Tanár Úr! Engedjék meg, hogy a Magyar Nyelvtudományi Társaság választmánya nevében szívből jövő jókívánságaimat tolmácsoljam az ünnepeltnek, aki tudományos és közéleti tevékenységéért már nem először részesül kitüntetésben. Tudomásom szerint épp a Magyar Nyelvtudományi Társaság volt az, amely 1958-ban népnyelvi pályázatán díjjal jutalmazta az akkor még csak 24 éves fiatalembert, s később is (1960-ban és 2000-ben) díjazottjai közé sorolta. Lankadatlan és színvonalas nyelvjárási és névtani gyűjtőmunkájáért Társaságunk 1987-ben Csűry Bálint Emlékéremmel is elismerte kutatásait. Díjainak sora azonban nem ér ezzel véget: 2000-ben a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Fraknoi Vilmos díjjal, 2003-ban az Anyanyelvpolók Erdélyi szövetsége A nyelvörzés díjával tüntette ki. A szakmai elismerés jelének tekinthetjük azt is, hogy Bura László a Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja (2000-től) és a Magyar Néprajzi Társaságnak levelező tagja (1990-től).

Nem feladatom részletezni, csupán utalok rá, hogy az ünnepelt kiváló néprajz-, helytörténet- és vallástörténet-kutató is. A népnyelvkutatással érintkező néprajz köréből idézek tőle néhány idevágó műcímet: „Szatmári népballadák” (1978), „Szatmár vidéki néphagyományok” (1979), „Szatmár vidéki népi gyermekjátékok” (1982), „A tasnádi fazekasság” (Vass Mártonnal közösen, 1991). Már ez utóbbi füzet is jelzi, hogy a tárgyak világát kutatva elsősorban ezek terminológiája, szókincse érdekli. Innen egyenes út vezet a frazeológia, a szólások, közmondások irányába. Egyik leg-

* 2004-ben a romániai magyar Identitás Alapítvány „Identitás-díj”-at hozott létre a magyar nyelv, kultúra, nemzeti hagyományok és önazonosság ápolásában kiemelkedő emberek munkásságának elismerésére. Az Alapítvány első díjazottja Bura László nyugalmazott tanár és kutató volt. A köszöntő beszéd a 2004. március 12-én Szatmárnémetiben tartott díjátadó ünnepélyen hangzott el.

sikeresebb alkotása a „Szatmári szólások és közmondások” (1987), amely valóságos kincsesbánya nemcsak a néprajzkutatók és művelődéstörténészek, hanem a nyelvjáráskutatók számára is. Nagy szolgálatot tett ünnepeltünk a néprajztudománynak a kihaló kismesterségek szókinccsének, tárgyi világának felmérésével. A szitakötés, kötélverés, mézeskalács-készítés, fafeldolgozás táji kifejezéseinek módszeres felgyűjtésével és közzétételével a szatmári táj gazdag hagyománykincséből mentett meg egy-egy szeletet. Többségüket közvetlen munkahelyem, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Magyar Nyelvtörténeti, Szociolinguisztikai, Dialektológiai Tanszéke adta ki a Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok sorozatban, és így vált szélesebb szakmai körben ismertté. Így találkoztam először én is Bura László nevével, s egy idő után nem is csodálkoztam, hogy a többi tanszéki sorozatban, a Magyar Személynévi Adattárakban és a Magyar Névtani Dolgozatokban is feltűnik a neve (1987: Szatmárnémeti utcanévei, 1988: Mezőpetri ragadványnevei, 1989: Bogdánfalva személynevei, 2003: Szatmári helynevek I.). De ez a népszerűség nemcsak annak köszönhető, hogy kollégánk, Hajdú Mihály sorozatszerkesztő korán felismerte az ünnepelt dolgozatainak értékeit, hanem annak is, hogy Bura László az elsoroltakkal egyidejűleg más helyeken, például a kolozsvári Nyelv- és Irodalomtudományi Közleményekben, a debreceni Magyar Nyelvjárásokban, a budapesti Néprajzi Látóhatárban, a Névtani Értesítőben, valamint konferenciakötetekben és emlékkönyvekben is szorgalmasan publikált. Nem is szólva a romániai magyar sajtóban közzétett nyelvművelő és ismeretterjesztő írásairól, melyeknek száma már a négyszázat is meghaladja. Ezek egy részét kötetbe is válogatta (Éltető nyelvünk: 1982, Éltetőnk, mindennapi anyanyelvünk: 2001 stb.).

Utóbb derült ki számomra, hogy Bura László egyháztörténettel is foglalkozik, sőt a Romániai Magyar Pax Romana elnöki tisztét is betölti (2001-től). Munkásságának ez a része külön értékelést érdemel, hozzáértő szakember tollából.

Nem mehetünk el szó nélkül az ünnepelt tanári működése mellett sem. A politikai bebörtönzés éveitől elteltintve Bura László folyamatosan tanított különböző típusú iskolákban. 1956. szeptemberétől Mezőpetriben, 1960-tól Szatmárnémetiben általános iskolában, 1970-től líceumban dolgozott, 1990–1994 között líceumigazgató volt nyugdíjazásáig (1994). Ezután sem vonult vissza, elvállalta a Hám János Római Katolikus Teológiai Líceum igazgatását, 1999 októberétől pedig a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Tanítóképző Főiskolai Karának tanulmányi igazgatója lett.

Ilyen komoly feladatok után, hetvenéves kor fölött az ember már jól megérdemelt pihenését szokta tölteni. Bura László azonban változatlan erővel és lendülettel folytatja a kutatómunkát, a kulturális és nyelvi kincsek gyűjtését és közzétételét. Most többek között negyven szatmári település helyneveit rendezi adattárba, fiatalokat megszegyenítő szorgalommal. Hogy micsoda értékekről van szó, abból már ízelítőt kaptunk a Magyar Névtani Dolgozatok 182. számában, ahol szűkebb páttriája helynévkincséből mutat be egy csokorra valót (Szatmári helynevek I.).

Nekem Bura László tanár úrral másfél évvel ezelőtt, a nyíregyházi élőnyelvi konferencián volt alkalmam többször is elbeszélgetni. Hamar találtunk közös szakmai témákat a nyelvjáráskutatás és névtan területén. Én utaltam rá, hogy aktuális előadásomat az északi csángók település- és nyelvjárástörténetéből tartom, és nagy haszonnal forgattam a felkészülés során a moldvai csángó nyelvjárás *a*-zásáról írt alapvető dolgozatát (Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok 28.). Arról is volt tudomásom, hogy nemcsak írt csángó témájú dolgozatokat, hanem járt is ezen az archaikus nyelvjárás-területen, és tagja volt a csángó nyelvatlasz kutatócsoportjának. A jelenről faggatván a szatmári helynevek sajtó alá rendezésének munkálatairól és a Tanítóképző Főiskolai Kar fejlesztéséről beszélt. Volt valami fiatalos elszántság abban, hogy mondanivalójában nem a múlt, hanem a jelenre és jövőre koncentrált. Pedig ha visszatekintünk az eltelt évtizedekre, van mit mesélnie, van mivel dicsekednie.

Azóta is próbálok megfejtetni ennek a példamutatóan szívós, közösségi áldozatvállalásra kész, a nehézségektől meg nem riadó mentalitásnak a titkát. Nagyon sok ilyen emberre lenne szükségünk, mint Bura László, aki úgy szereti szülővárosát, mint ő Szatmárnémetit, úgy becsüli szűkebb hazáját, mint ő Szatmárt, és annyit tesz a magyar nyelv és kultúra ápolásáért, mint ő. Lehet,

hogy e titok teljességét nem fejthetjük meg, de egyik fontos elemére rábukkanhatunk, ha Bura László népnyelvi gyűjteményeit lapozgatjuk. Ezekből gyorsan megtapasztalható, milyen hatalmas megtartó és megújító erő lakozik a szülőföld kultúrájában és hagyományaiban. Aki vele foglalkozik, nemcsak áldozatot vállal, hanem belőle töltkezik is.

Gondolatmenetem végén hadd idézzek tehát néhány szólást és közmondást Bura László tanár úr szatmári gyűjtéséből — mindnyájunk épülésére és gyönyörűségére (l. Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok 35.).

Kevesen foglalkoztak még vele, mégis figyelemre méltó, mennyi zene, ritmus és költészet van közmondásainkban: *Ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát*. Ugyanez egy szatmári változatban: *Amint veted ágyadat, úgy aluszd álmodat* (i. m. 11). Hasonló szemléletet tükröz ez is, ritmikus formában: *Ki mint él, úgy ítél* (19), illetőleg: *Embert szaván, ökröt szarván* (ti. fogják — uo.). Versformába öntött bölcsesség a következő: *Szép edénynek szép cserepe, szép asszonynak szép gyereke* (27), valamint *Fakó szekér kenderhám, mind a kettő rossz szerszám* (33). (De vajon tudják-e a mai fiatalok, mi az a kenderhám? Ugyancsak kell egy kis tárgy- és szótörténeti — sőt mondhatjuk: társadalomtörténeti — ismeret a következő közmondás hiánytalan élvezetéhez: *Guba a gubához, suba a subához*: 41.) Betűrímeivel és költői képszerűségével ragad meg bennünket ez a szóláshasonlat: *Csendes, mint a csillagos ég* (28).

Végül néhány olyan szatmári szólást idézek, amely nemcsak Bura Lászlónak, hanem mindannyiunknak további életbölcsséget, létfilozófiát adhat:

Jobb itthon a fekete, mint máshol a fehér (35);

Okos ember sok fát ültet (30);

Amilyen a fa, olyan a diója (32);

Szorgalmas ember nem vár a holnapra (30);

Jobb dolgozni, mint éhezni (26);

Jobb hiába dolgozni, mint hiába henyélni (26);

Úgy dolgozzál, mintha örökké élnél,

úgy imádkozzál, mintha mindjárt meghalnál! (26).

Kedves Tanár Úr! Isten tartson meg jó egészségben az emberi kor végső határáig! Szívből gratulálók!

JUHÁSZ DEZSŐ